

Z činnosti hudebních knihoven – IAML

9. ZASEDÁNÍ PORADNÍHO ORGÁNU MEZINÁRODNÍ AGENTURY ISMN

Začátkem listopadu 2000 se obrátil ředitel Mezinárodní agentury ISMN (MA ISMN) dr. Hartmut Walravens na ředitele Národní knihovny ČR dr. Vojtěcha Balíka s návrhem, zda by se nadcházející 9. zasedání poradního orgánu MA ISMN nemohlo konat na jaře roku 2001 v Praze. Dr. Balík s návrhem souhlasil a tak mohly začít přípravné práce.

Jednání se uskutečnilo 18.-19. 4. 2001 v zasedací síni NK ČR v Klementinu. Zúčastnili se ho ředitel MA ISMN dr. Hartmut Walravens se svojí spolupracovnicí paní Katrin Spitzer, zástupci národních agentur ISMN z Norska (paní Berit Holt), Maďarska (Susanne Berke), Turecka (pan Hasan Duman a prof. Kezim Yasar), Slovinska (Alenka Kanič), Lotyšska (Laimdota Pruse), Německa (Peter Schuck) a Chorvatska (paní Breza Šalamon-Cindori), dále představitelé IAML (International Association of Music Libraries and Archives) prezidentka paní Pamela Thompson z Velké Británie, dr. Joachim Jaenecke z Německa, pracovníci hudebního oddělení NK ČR Mgr. Zuzana Petrášková a dr. Julius Hůlek a také dr. Iva Horová z knihovny Akademie múzických umění. Pozvání přijal i „otec“ systému ISMN pan Alan Pope z Velké Británie.

Jednání zahájil ředitel NK ČR dr. Balík. Stručně nastínil historii NK ČR i Klementina a zmínil se i o podpoře, kterou knihovna poskytuje NA ISMN v ČR. Pracovní jednání pak řídil dr. Walravens.

Ve zprávě o činnosti MA ISMN informoval o nových členech systému ISMN, kterými se v uplynulém období stalo Turecko, Maďarsko, Austrálie a konečně i Spojené státy americké (celkem je v systému 30 zemí). Spojené státy sice ještě nepodepsaly smlouvu s MA ISMN, ale mají zájem o vstup a mají již i vyhrazen příslušný blok čísel ISMN. Velcí američtí hudební vydavatelé ale stále nevidí potřebu do systému vstoupit a argumentují tím, že mají celý svůj katalog na internetu. Ovšem identifikace titulů na internetu je výhodná i prostřednictvím ISMN – a není tedy důvodu, proč se účasti v systému ISMN vyhýbat. Proběhla jednání i s dalšími zájemci jako jsou Izrael, státy karibské oblasti či Polsko, kde je již druhý rok situace na mrtvém bodě, jelikož Polsko do systému vstoupí až v okamžiku, kdy ministerstva kultury a průmyslu připojí na seznam označující „zboží“ (tj. knihy a časopisy)

s nulovou daní z přidané hodnoty k číslům ISBN a ISSN též číslo ISMN. Informace o systému ISMN byly zaslány též do Albánie, Botswany, Keně a Tchaj-wanu.

V tisku je 2. vydání mezinárodního adresáře hudebních vydavatelů (MPIID – Music Publishers' International ISMN Directory). Jedná se stále o průkopnický projekt, protože z celkového množství cca 12 000 hudebních vydavatelů jich jen asi pětina je členy systému ISMN (v nejvyspělejší zemi systému – Německu – je jich 700 z celkového počtu cca 1500 hudebních vydavatelů). Vydávání hudebnin je specifickou oblastí a těžko někdy rozhodnout, kdo je již vydavatelem a kdo není: jsou např. orchestry, které si pro svoji potřebu rozmnožují noty, hudebním vydavatelem? Počítá se s tím, že další vydání MPIID budou následovat ve 2–3letých intervalech.

Průběžně je aktualizována webová stránka MA ISMN www.ismn.spk-berlin.de, kterou její uživatelé chválí pro vynikající přehlednost a informativnost. Jednotlivé národní agentury ISMN mají možnost zveřejnit zde dle své úvahy i zprávy „z domova“, o nichž se domnívají, že by mohly zajímat širší komunitu ISMN.

Ve výročních zprávách jednotlivých agentur byl ve směr zaznamenán pokrok v počtu účastníků systému i množství hudebnin uvádějících ISMN (někde i v čárovém kódu). Naše agentura patří ke služebně nejstarším a i počtem účastníků (42) k těm větším. Číslo ISMN má 100 % hudebnin. U těch, v nichž nejsou vytištěny, jsou doplňovány v NA ISMN (za uplynulé období to bylo v cca 50 případech z celkem asi 240 titulů, které byly zkontrolovány). Stoprocentního pokrytí čísla ISMN dosáhlo též Lotyšsko – zde ale vyšlo 19 hudebnin a 7 zpěvníků, kterým ale bylo přiděleno ISBN. Nejrozvinutější agenturou je německá (přesněji: pro německy mluvící země, tj. Německo, Rakousko, Švýcarsko a Lucembursko), kde bylo přiděleno celkem 412 identifikátorů, ale přesto bylo podle odhadu ISMN přiděleno pouze 27 % hudebnin, které jsou v prodeji – celkem asi 600 000 titulů. Od roku 1995 vycházejí 2x ročně music-in-print (Verzeichnis Lieberbarer Musikalien) obsahující téměř 230 000 záznamů od více než 850 vydavatelů, z toho v roce 2000 bylo 41 nových včetně řady mezinárodních (Music Sales, Hal Leonard, Shawnee Group). Music-in-print vycházejí též ve Velké Británii, kde od zahájení činnosti agentury v roce 1996 vstoupilo do systému 111 vydavatelů. Největším aktuálním problémem je přesvědčit vydavatele, kteří používali před vznikem systému ISMN k číslování hudebnin ISBN, aby přešli na systém ISMN, ale postupně se i to daří. Rok

2000 zde znamenal rekord ve vstupu nových vydavatelů do systému (35). Příkladnou péči věnují vstupu do systému v Turecku, kde při zjišťování počtu hudebních vydavatelů rozeslali na 3000 dopisů jeho potenciálním účastníkům.

V bodu zabývajícím se identifikací elektronických produktů položil dr. Walravens otázku, zda lze hudebniny k těmto produktům počítat. Na rozdíl od knih a časopisů, které mohou být produkovány i v elektronické (online) formě a identifikovány prostřednictvím ISBN a ISSN, se u hudebnin počítá při jejich označování ISMN pouze s tištěnou formou. ISMN ale může sloužit při distribuci hudebnin ve virtuálních elektronických knihkupectvích. Jinak tištěná hudebnina zůstane asi na dlouhou dobu (pokud ne natrvalo) jedinou možnou manifestací not pro hudebníky (stěží si představit orchestr, kde by každý hráč měl před sebou místo pultíku s notami počítač a z obrazovky hrál svůj part).

Příbuznými systémy standardního číslování, které budou brzy uvedeny v život a u nichž je schválení příslušné normy ISO již ve stadiu konečného hlasování, jsou ISAN (International Standard Audiovisual Number – Standardní číslo audiovizuálního díla) a ISWC (International Standard Musical Work Code – Mezinárodní standardní kód hudebního díla). ISAN bude 16místné číslo s jednou kontrolní číslicí a bude to „hloupé“ registrační číslo, nebude obsahovat žádné rozlišovací kódy (jako ISBN). Bude identifikovat díla, nikoliv publikace (na rozdíl od ISBN) nebo rozhlasové a televizní přenosy. Bude stejné pro audiovizuální dílo bez ohledu na různé formáty, v nichž bude distribuováno. Jako takové bude zapsáno do matrice, z níž budou manifestace díla produkovány. ISAN je identifikační číslo a nebude mít právní implikace (nebude např. nahrazovat copyright). Je dobrovolné a nelze jej vyžadovat. Systém bude spravován Mezinárodní agenturou ISAN (International ISAN Agency) jmenovanou ISO, která bude vést centrální databázi. MA bude jmenovat regionální agentury ISAN a ty budou přidělovat vlastní čísla ISAN.

ISWC identifikuje též hudební dílo jako takové, nikoliv jeho manifestaci v podobě dokumentu. Je to devítimístné číslo v rozsahu od 000000001 do 999999999 s poslední číslicí kontrolní, umožňující automatický přístup k hudebním dílům, příp. k jejich popisným údajům. Centrální databázi bude spravovat mezinárodní agentura ISWC, dílčí databáze budou v příslušných regionálních agenturách ISWC. Číslo umožní propojení skladatelů, hudebníků i hudebního díla samotného a proplácení honorářů za jeho uvedení.

Zcela novým tématem byly informace o MPEG-21 (Moving Pictures Expert Group) zabývajícím se mezinárodní standardní identifikací v hudebním, filmovém, video, zvukovém i vydavatelském průmyslu (tedy v multimediálním a elektronickém prostředí). MPEG-21 vznikl ze tří hlavních důvodů: a) zjistit, nakolik se jednotlivé systémy standardního číslování vzájemně doplňují (jedná se o ISBN, ISSN, ISRC, ISAN, ISTC a ISWC), b) rozhodnout, jaké další normy by měly být přijaty, aby se zaplnily stávající mezery v dané oblasti, c) uskutečnit integraci

různých norem. Vše se děje s ohledem na digitální trh a obchodování prostřednictvím internetu. V tomto novém tržním prostředí je stále obtížnější oddělit práva na intelektuální vlastnictví, která jsou sloučena v multimédiích. Hranice mezi zvukem (hudba a mluvené slovo), doprovodným uměleckým dílem (grafika), textem (slova) a videem (vizuální prezentace) bude stále nezřetelnější. Je třeba zajistit, aby systémy, které předávají elektronický obsah, byly vzájemně propojitelné a aby obchodní operace probíhající v jejich rámci probíhaly jednoduše a pokud možno automatizovaně. Stručně řečeno, MPEG-21 by měl umožnit integraci dvou hledisek: vyhledání nějakého objektu – ať již přímo nebo zprostředkovaně – a jeho získání v souladu s uživatelskými právy.

Na zasedání promluvila také prezidentka IAML paní Thompson z Velké Británie, která podala stručnou zprávu o této organizaci, která má již 60 členů a dobře spolupracuje též s MA ISMN. Složitým bodem bylo projednávání rozpočtu MA ISMN na následující období, do něhož velkoryse zasáhl turecký delegát pan Duman, který přislíbil 2000 DM (aniž by byl systém ISMN dosud v Turecku uveden do plného provozu) a současně navrhl Ankaru jako místo příštího zasedání poradního orgánu v květnu 2002. Jednalo se i o výukovém programu pro nové účastníky systému ISMN a publikacích vydávaných MA ISMN.

A tak skončil „malý krok pro systém, velký skok pro nás“ (abych parafrázoval první slova člověka na Měsíci) – v historii poradních orgánů MA ISMN se jednalo o jedno zastavení, pro NA ISMN v ČR (a všechny, kteří jsme poradní orgán připravovali) to byla jedinečná událost, z níž máme dobrý pocit.

Antonín Jeřábek
Národní knihovna ČR
Národní agentura ISMN v ČR

